

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

«EDINOST» izhaja 2 krat na teden vanko srede in sabbote o poludne. Cena za vse leto prilož 7 gl. 50 kr., za polu leta 3 gl. 50 kr., za četrt leta 1 gl. 75 kr. — Sama prilož ane 1 gl. 50 kr. za celo leto. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu n v trstikan v Trstu po 5 kr., v Gorici in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnice, reklamacije in inserate prejema Opravištvo, via Torrente, «Neva tiskarna».

Vsi dopisi se pošiljajo Uredništvu «via Torrente» «Nuova Tipografia»; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznaila in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglaših z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Dušni proletarijat.

(Dalje.)

S tem postavlja se j z šolanju uboge mladine, kajti bogatim očetom plačanje nekoliko forintov več ali manj za šolanje svojega sina ne škodi dosti. Se pa s tem postavi jez tudi tako zvanemu dušnemu proletarijatu? — To bi mi čisto zanikali, kajti postava sama ima namen ustaviti nekoliko preveliko pohajanja šol in vzlasti izključiti iz njih slabo talentirane mladeniče. Tudi zadnjega menda ne doseže, ker slabo talentovane mladine bode navzlic zakonu v šolah vendar mnogo ostajalo in rekli bi, da skoraj naraste. Izključje se kolikor toliko iz srednjih šol ubogi dijaki, pulišalo pa se bo, da bodo študirali morda mnogo slabše talentovani mladeniči iz bogatih družin; bogatini postanejo po tem takem nekako privilegovani, v tem ko bodo ubogi na škodi.

Nova postava sicer pravi, da se bodo šolnine oproščali, ali pod nekaterimi pogoji namreč, ako bodo v zadnjem semestru imeli v vedenju in marljivosti enega prvih dveh redov (lobenswerth ali befriedigend). Otežkoči se pa uže vstop v srednje šole, ker prvi semester, ko učenec v prvi razred vstopi, mora njegov oče ali reditelj na vsak način platiti popolno šolnino; in potem bo oproščen, ako sinko v vsakem semestru omenjena reda ima. Prigodi se mu lahko, da ju v drugem ali tretjem letu ali pozneje gubi, in tedaj mora zopet šolnino plačevati. Šolajoči se dijak ima lahko najboljši talent, ali bolezen in kaka druga nadloga mu ne dopušča, da bi vsak semester enako dobro šolo izvršil. Ako je njegova družina siromašna ter ne more platiti prevelike šolnine,

zgori se lahko, da je primoran šolo popustiti v tem, ko se v istej šoli uči mnogo slabjših mladeničev, ki imajo do tega privilegij zato, ker imajo denar! Na tak način pridejo šole na staro stališče, ko so se šolali samo oni, kojih stariši so imeli s čim svoje sine v šolah vzdržavati.

Na vsak način ni povišanje šolnine vedi in prosveti na korist in z njim se tudi težko doseže glavni smoter — omejitev premnogobrojnega pohajanja šol.

V tem letu predstavilo se je novemu naučnemu ministru tudi mnogo načrtov, kako proustiti gimnazije in realke. Načrti so si skoraj nasprotni. Eni hočejo, da se gimnazije tako proustito, da v njih ne bi bili glavni predmet klasični jeziki, kakor dosedaj, ampak — da bi se učenje klasičnih jezikov omejilo. Temu načrtu je mnogo veljakov nasprotovalo, rekoč, da na klasičnih jezicah sloni »klasično« izobražanje mladine, ki je gimnazijo pophajala. Učenje klasičnih jezikov in prebiranja klasičnih del vadi učenca natančnosti in ga globoko misliti uči, kar bi neki ne bilo možno zadobiti uvedši v šole novejšje klasike in glede tega so izvedenci različnih menitev. Eni trda, da je vsa izobražba odvisna zgoli od proučevanja starih klasikov, drugi pa, da starih klasikov skoraj ni potreba ter da zadostuje v zadobitev popolne izobraženosti dela novejših učenjakov, kakor Danteja, Götheja, Schillerja, Miltona, našega Preširna itd.

Zadnjega menjenja smo tudi mi, ker vemo sicer, da se mladina s proučevanjem starih klasikov nauči misliti, ali isto bi se menda zadobilo tudi, ako bi se namesto starih, novi klasiki v srednje šole uvedli in uk poostiril. Mladina na gimnazijah se šolajoča prebira sicer dela starih učen-

jakov, ali umeje jih pa le malo: osobito pa dokler je z predmeti tako preobložena kakor dosedaj. Kdo na priliko dobro pozna govorniško lepoto Demostena, divne pesni Horacijeve itd.? Dokler na šolskih klopih sedi, menda nobeden, ali vsaj samo pridnejši učenci. A umeje prav lahko globoko mislečega Danteja, ljubeznivega Petrarko, filozofa Götheja, krasnega Schillerja in druge novejšje učenjake. Je-li pa potrebno proučevanje klasičnih jezikov, latinskega in grškega? Potrebno je sicer, kajti, čeprav sedaj mrtva, vendar sta najpopolnija in najlepša; kdor se jih uči, zadobi dobro podlago za vredno cenjenje in spoznavanja novih jezikov; kdor jih ne pozna, ne pozna skoraj niti lepote svojega materinega jezika.

Drugi prestavljen načrt tirja, naj bi se v gimnaziji zmanjšalo število ur za klasične jezike in uvedli drugi novejši jeziki in podučevanje v strokah, ki so živenu bolj koristne. Grščina naj bi se učila samo v višjih razredih in samo 2 ali 3 ure na teden tako nekako, kakor se sedaj godi v gimnazijah onstran Litave.

Slednjič hočejo drugi klasične jezike iz gimnazij odpraviti in jih nadomestiti z drugimi predmeti in novejšimi jeziki. Gimnazija bi po tem takem postala enaka realkam, kar se pa drugim ne zdi umestno, ker imajo ozire na nedostatnosti in rekli bi skoraj nepotrebnosti realk, ki so o zadnjem času zgubile veljavo, ker ne dosejajo smotra, koji se je želel doseči z njih ustanovitvijo. Zaisto opazuje se, da sedaj vse na gimnazije sili v tem, ko na realke vedno manj učencev prihaja. Realkam v malo letih

*) Mi vsemu temu ne moremo pritrditi, če tudi smo uvrjeni, da ima pisatelj o mnogih rečeh popolnoma prav. Ob svojem času razodenemo tudi svoje prepričanje.

Ured.

preti propad, zato so se odpravile skoraj vse realne gimnazije.

Izdelala se je tudi predloga, naj bi se vsaj nekoliko odvzela preobloženost o predmetih, ki je na gimnaziji očitvidna; hotel se je odpraviti zrelostni izpit, zavreči razdelba gimnazije v višjo in nižjo in narediti jo edino. Predmeti naj bi se ne cepili in dvakrat poučevali, kakor dosedaj, ampak, začela naj bi se zgodovina v nižjih razredih in končala v višjih, ne pa kakor dosedaj, ko se je n. pr. zgodovina podučevala v nižji gimnaziji, začeni v II., končala v IV. razredu in potem v V. zopet znovič začela širše učiti.

Kakor je videti, ni novi minister z nobenim teh predlogov zadovoljen ter hoče, dokler je mogoče, pustiti sedanjo uravnavo gimnazij, preobloženje pa odvzeti s tem, da se ustanovi namesto osem, devet razredov. S tem bi se morda nekoliko v okom prišlo preobloženosti.

(Dalje prih.)

Politični pregled.

Notranje dežele.

Ovenčanje Hentsijevega groba v Budimpeštu, zarad česar so nekateri madjarski krogi tak hrup zagnali da so celo previdnega načelnika ogerskega ministerstva, Tiszo, omamili, ni moglo ostati brez nastopkov. Znano je, da je bil Tisza, ko se je o tej stvari v državnem zboru nekako premadjarški izjavil, poklican k cesarju ad audiendum verbum. Potem je ogerski vojaški poveljnik, grof Edelsheim-Gyulai, prosil za vpokojitev. Cesar je to prošnjo dovolil ter prosilcu za njegove zasluge podelil veliki križ Leopoldovega reda, grofa Pejačevića pa imenoval za vojaškega poveljnika v Budimpeštu. Za generalnega nadzornika

PODLISTEK.

Koledovanje pri nas in drugod.

(Dalje.)

Čehi imado za božič ime: »štédry večer« (štédry-bogat) kot v znamenje, da kakor s pesmami žele premnogo veselja in enakih blagoslovov v množici vsem, tudi ubožcem, kajti, kakor je bil nekdanji izraz »štédrost« kot pomen oproščenja od suženstva, tako je tudi po tem-le prazniku, ali bolje rečeno: po odrešeniku sveta, bil svet pretežkih verig rešen. Torej se tudi začenja koledovanje na sveti večer, ter se končuje s praznikom sv. treh kraljev, s katerim dnevom se je pri Severnoslovanih koledovanje sklepalo. Koledujejo pak pri njih otroci kakor odrasli, brez razločka, in kjer koli se jim poljubi, kajti »koleda je o vanoce, muže po ni chodit kdo chce« (koleda cas v božiču je, torej vsak tu koledovat sme)! Po nekaterih pokrajinah poljskih in rusinskih je dovoljeno otrokom koledovati samo na večer in v noči pred Božičem; potem pa koledujejo le odrasli ljudje. Nemci so imenovali ves ta čas dobo »der zwölf Nächter«, ali »Anklöpperleinstage«, katero ime je še sedaj obično tam, kjer so nekadašji Slovani prebivali, ko so namreč pred prazniki hodili trkat na vrata, klicaje kace-mu imenonosc tega svetnika v hiši, »gut heil«. To je bilo tem ljudem to, kar je naše žvekljanje

in streljanje na večer pred dotičnimi prazniki.

Zanimivo je gotovo opazovati način, kako se kje koledovanje vrši. Sedaj je ta obred pri nas skoro le prosto beračenje. Tako se n. pr. več dotičnih pesni uže po temu smotru sklonjuje, kakor ona:

»Iz fire slivške sva doma,
Za dar vas lepo prosiva,
Pri vas ostan' sam večni Bog,
Z nam' pojde Jezus, naš gospod.«

V srednji Česki pa je še vedno navada, da občinski pastir, ki je ob enem skoro vsikdar tudi nočni čuvaj, pohaja od hiše do hiše svojih gospodarjev, ter igra na harmoniko in pojoč voščil gospodarju vso srečo, za kar ga gospodinja bogato obdaruje. — Pred nekolikimi desetletji so pohajali tudi vaški učitelji z odličnejšimi učenci od hiše do hiše po koledovanju, katero so smeli opravljati samo oni, zbirajoč darove, kakor tudi one o »sv. Gregorju«. Zato so tudi nekatere dotične pesni po njih dosti dobro zložene. Še popreje pak so hojevali mežnarji koledovat. Po nekod je celo gospod župnik obiskal toti čas vsako bližnjo hišo, da bi njo in prebivalce poblagoslovil, umeje se, da za primerno omeno. In ko je obično povsod nekoliko posedel, smatrali so to za veliko čast, a odrasle domače hčere, ako jih je bilo več, prizadevale so si na vso moč, katera, kadar vstane, prva na njegovo mesto sede, kajti zmatralo se je za gotovo, da se tista najpopreje omoži.

Po nekaterih krajih so pohajali koledniki naokrog s korobuči, kakor še sedaj pohajajo po drugod o Velikonoči.

Zopet drugod nosi kolednik z sabo »bukalo«, t. j. nekako trebušnato posodo iz gline, ki ima površnji del z mehurjevo kožo prevlečen, enako bobnu in v sredi njega nasmoljeno dreto z dvema koncema. Pri koledovanju vzame kolednik ta nastroj med kolena in nasilnivši si prste, vlačí roko sem in tja po dreti. Pri tem se poje:

»Buku, buku, buku!
Oprite roko,
Gospa mati zlata,
Stopite med vrata,
Kolede nam dajte,
Se nič nam ne smijajte« itd.

Kakor je že omenjeno, koledujejo pri severnih Slovanih največ le pastirji, a v Českej so množico le teh pesni največ razširili slovaški dratari. Po poročilu Dobšinskega, znanega zbiratelja slovaških narodnih stvari, baje nosejajo fantje koledovajoč z sabo gada. Ta gad je napravljen iz kratkih lesenih treskov, ter na gugalcu skupaj zhit se da raztegniti, ali skriti. Pa ga vzame fante, ki je vodja ostalih, v obe roki in »strelja« z njim proti domačim, tiste straši. Drugi pa pojo pesen:

»Sel je Bog tje kaj do raja,
Adam za njim poklek'vaje:
»Od sadu vseh dreves jejta,
Samo enega spreglejta,
Z drevesa, ki je v sredi raja
In belo jo cvele obajala.
Pa se je satan izpremenil
V gada, ter Evo z lažjo prekanil,
Ki dala je jabko Adamu,
Govorečmu tako zra'vno:
»Vzemí, Adam, vzemi jabko!

Ti ne veš, kako je sladko!
Pa sta jo oba pojedla,
In tud' ard božji čutil vedla,
Bog je z raja ju pognal
In motki dve jima podal:
»Tu zemljo rahljajta, kopajta
In kruh iz nje si dobivajta!
A prej kot kruh si pridelala,
Sta dost se oba naplakala.«

V Lužici (v Nemčiji) slavili so svoje dni božič in koledo po jako starih obredih, ki so se dolgo ustavljali navalom nemštva. Pred svetim dnevom (božičem) je namreč pohajevalo tam naokrog samo dete božje, kakor je to obično pri nas o svetem Miklavžu. Ta opravek je prevzela katera deklet, ki se je v ta namen belo oblekla. Ko je prišla nekje v hišo, imela je v eni roci metlo s zvončkom, a v drugej bel robec, v katerega je bil hišni gospodar poprej tajno jaboik ali orehov podtaknil. Slavnostno je vstopila ta »dzječo« v sobo, ter popraševala: »Su tu žane dobre dzječi?« (Je-li tukaj dosti pridnih otrok?) Ko so domači pritrdili, jelo je božje dete poskušati modrost sladkih prebivalcev. Kdor je le kar odrevenel in ni nič znal, bil je na lahno ošvigan; dobro odgovarjajoči otroci pa so dobili jaboik in orehov.

Pred Novim letom in pred sv. Tremi kralji pekli so v Lužici pecivo raznih podob, kakor krav, ovnov, gosi in pod, s katerimi darovi so pohajali potem otroci naokrog po hišah, ter jih darovali svojim botrom; botri pa so te stvari primešali (potem) k živalskeji krmi, da bi živina se bolj redila. Tem si urcem rekali so Lužičanje pred Novim letom — »novo ljetka«.

konjice pa je bil imenovan fedmaršal-lajtenant princ Croy i na njegovo mesto general major Jansky, ki je, kakor znano omenjal Hentzijevo grob, za poveljnika desete pehotne divizije v Jožefovem na Češkem. Stvar je tedaj jasna.

Tirolski deželni zbor je s cesarskim patentom sklican na 22. t. m., da sklene zakon o uredbi reke Ečave.

Carinsko prašanje, ki je pripravilo v nevarnost naš državni zbor in pretreslo tudi ministerske stole, utegne še jako ozbiljne nastopke imeti. Naša vlada se je namreč o tej zadevi obrnola na ogersko vlado, a ta je odgovorila, da neče nič slišati o nobeni meritorični razpravi te zadeve, ker ona se ne umakne s prvotnega stališča. Ako pa bi avstrijska vlada zahtevala, naj se prične nove razprave, želi ogerska vlada, da se prične še le v drugi polovici meseca avgusta. Zastran carine na petrolje pravi ogerska vlada, da dva goldinarja, ali tudi še manj carine ne more sprejeti. Če pa Ogerska dovoli v kako povišanje carine na petrolje, zahtevala bo odškodovanja kod drugod. Ogerska sicer ne bo delala težav, a ker je avstrijski državni zbor kriv, da se ni sprejel carinskega tarif, in agrarna carina uže letos neha, zato nema ogerska vlada nobenega vzroka, da bi carinske razprave pospešavala. — Petrolje je postalo Evropi jako nevarno; v nekaterih državah bočejo z njim mesta požgati, pri nas pa državni zbor in ministerske stole. Na svetu je uže tako, tudi najnedolžniša stvar ima svojo moč.

Vnanje dežele.

Batumsko prašanje je najnovejša v zunajzvejski politiki, a menda pogori, kakor kup slame; precej dima, a drugzega nič. Angleška in turška vlada sta od velevlasti zahtevali, naj podajo skupen protest zoper odpravo batumske proste luke, ali velevlasti nemajo volje, temu ustreči, ker bi tako to ne imelo nikakega uspeha. Angleški časniki vsled tega hudo prete, če tudi prav Angleška najmanj spoštuje pogodbe, ampak dela z njimi, kakor se jej ljubi in kakor se obrača petelin na njenej kramarskej stehli. Ti časniki pravijo, da bo Angleška prihodnjič spoštovala berlinsko pogodbo le toliko, kolikor bo v nje prid; ona bo bolgarskemu knezu, puščala popolno svobodo ter ga bo podpirala, ruskemu zasedanju Bolgarije se bo upirala, in če bo treba, pošlje tudi skoz Dardanele vojno brodovje v Črno morje. Ako bi Rusija pretela Turčiji v Aziji, porabi Angleška cipernsko pogodbo ter boče branila Malo Azijo.

V srbskej skupščini se gode nezaslišane reči! Predno se je skupščina odprla, prišli so redarji v zbornico, da odvedo in zapro pet protivladnih poslancev, izvoljenih v kmetskih volilnih okrajih Beligrad, Kragujevac, Čačak, Zajčar in Valjevo. Drugi protivladni poslanci pa so svoje tovariše branili, redarjem se v bran postavili.

pred sv. Trem kralji pa »stjodrak« štetrak (iz šk. štetry). Ta običaj pečenja enakih figurk je vdomen tudi v Gornji Avstriji, kjer tako pecivo oskrbujejo pekariji in je potem otrokom prodavajo.

Posebno obilni in zanimivi so ob čaji koledovanja pri Rusinih, zlasti teh, ki žive v neposrednem sosesstvu s Poljaki, namreč v pokrajini med karpatskimi gorami in reko Dnestrom, ter od Stanislava k mejam Bukovine.

Koledovanje se tamkaj začenja na sveti večer. Po večerji pošilja gospodar »koledo« starišem, sorodnikom, ali drug m znanec. Ta koleda obstoji iz 2—3 kolačev in iz skled, napolnjene z raznimi jedili. Ako to prinese gospodar sam, reče prišedši k hiši: »Prosymo na večerju«, ako pa donese to gospodarjev sin ali hčerka, pa poreče: »Prosyty tato i neni i ja prosu na večerju«, (ker prosilca samega tukaj ni, pa jaz prosim na večerjo.) Donšalec biva potem pogosten od domačih in ko se vrne domu, dobi v odmeno za to zopet podobne koleda za svoje domače. Drugo jutro — na sveti dan — pak nastani še le pravo koledovanje in sicer koledujejo po dnevu fantje, na večer pak mladeniči in drugi odrasli ljudje. Mlajši dobe za to kak manjši kos kruha z novičem, odrasli pa uže cel kolač, in po več krajcarjev. Mlajši koledniki obdržijo denar navadno za se, dočim ga starejši koledniki prepuščajo navadno cerkvi za njene potrebe.

(Dalje prih.)

vili, začel se je celo boj in redarji so se morali umakniti; ali kmalu potem so se zopet vrnoli pomnoženi ter so poslance odvedli in zaprli. — To se bo še hudo mačevalo; srbska vlada mora biti na duhu bolna.

Skupščina je 25 protivladnih poslancev izključila iz sej še predno se je sklenolo, ali so njihove volitve veljavne, ali ne. Kralj je potroil Pavloviča za načelnika in Zaniča za njegovega namestnika.

Srbski kralj je 19. t. m. odprl skupščino s prestolnim govorom, v njem pravi: Za varstvo životnih interesov domovine je kralj, zvest politiki hiše Obrenovičev in v soglasju z ljudstvo menitvijo, počel vojno, v katero ga sovraštvo Bolgarije prisililo, on se slovesno zahvaljuje narodu za zločnost in vojski za žrtve v službi domovine. Če tudi so bila brezvspešna prizadevanja ter je Srbija, da ustreže željam velevlasti, mir sklenola z Bolgarijo, vendar jasno dokazuje narodova zločnost, da je Srbija čučiča za brambo državne ideje in da ima voljo, vselej spoštovati pogodbe, protestirati zoper enostranski prevrat enakovrednosti na Balkanu. Prestolni govor pravi, da so zdaj razmere do Bolgarije enake, kakor so bile pred vojno, do drugih evropskih vlasti pa najbolj prijateljske, za katere se bo kralj tudi vprihodnje skrbno trudil; prestolni govor dalje napoveduje več predlog, vzlasti v finančnih zadevah, pred vsem je treba vačnosti, priporoča, naj se poterde naredbe mej vojno ter se sklicuje na domoljubje. — Iz prestolnega govora se pač vidi, da srbske vlade še ni zapustil napuh. Ona se je udala željam velevlasti, da je sklenola mir z z Bolgarijo! Da ni Avstrija zmagavajočega bolgarskega kneza ustavila, sklenol bi on bil mir v Belem gradu z srbskim narodom, ne pa s poprejšno in sedanjo srbsko vlado, ker ona bi bila morala s kraljem vred popihati na avstrijsko zemljo.

V Genovi so 18. t. m. vprilo italijanskega kralja in kraljice slovesno odgrnoli Viktor Emanuelu postavljen spomenik.

Volitve v angleški parlament so končane; izvoljenih je bilo 317 konservativcev, 191 Gladstoneov, 86 Parnellitov in 78 odpadlih liberalcev. Gladstone je toraj propal in neki je ministerstvo sklenolo odstopiti, še predno se zbere novi parlament. Gladstoneva ustava za Irsko je potem takem za nekoliko časa pokopana, a za dolgo ne, ker Irce ne bodo mirovali, dokler ne zadobe svobode; angleški lordi tudi niso vsemogočni, da bi se dolgo mogli ustavljati splošnim zakonom pravice. Sedaj je pri volitvah zmagal še njih denar, a tudi to ne bo večno trajalo; denar je sicer svetu gospodar, a narodi imajo višje namene, idealna svetišča, katerih vrat ne odpira in zapira zlati ključ.

Angležem se v novopridobljeni Birmi slabo godi, enako kakor Francozom v Tonkinu. Povsod jih napadajo uporniki in roparske čete. Angliških vojakov je sicer toliko v deželi, da se morejo držati v strateško važnih krajih, ali kaj to pomaga, ker v deželi ni miru in tako Angleži iz pridobljene dežele nemajo nobene koristi. Indiška vlada sicer jako pomnoži vojsko v Birmi in bo skušala red napraviti, vendar pa je zelo dvomljivo, da mnogo opravi, ker se uporniki ne spuščajo v boje, ampak le za brbtom napadajo in gonobijo Angleže.

Mej angleško in severno-amerikansko vlado se vrše dogovori zastran vzajemneje izročevanja tacihi osob, ki povzročujejo hudodelstva z dinamitom.

DOPISI.

Trst, 20. julija. (Izv. dop.) (Nekaj o naših slabostih in nekaj pojasnjenja glede del. podpornega društva.) Pregovor pravi, da je težko biti človek, — in ta pregovor je na vsako stran opravičen. — Stori, kar hočeš, imej še tako dobre namene, najdeš uže človeka, ki te boče zavidal in ti polena metal pod noge. — Pravijo celo, da to mora biti, ker drugače bi človeštvo prehitro napredovalo in se v napredu morda celo ugonobilo. Kako krasni so ideali človečanstva, ali kedo more reči, da boče človeštvo kedaj le približalo se tem idealom, kajti pred močjo se boče človeštvo vedno uklanjalo in nikoli ne boče mogoče, da bi si vsi slabi, nesrečni, trpinčeni zedinili proti močnemu egoističnemu,

ker ta boče s sredstvi, katera so mu na razpolaganje, vedno na svoji strani imel večino slabih.

Tako je tudi z narodi, kateri se boče vedno mej seboj prepirali in zbog tega nikoli ne postanejo sami svoji gospodarji, človeške strasti nikdar tega ne dopuste.

Lepe so teorije o ljudovladi, toda kde se dajo popolnoma izvesti? Kder tako zvano ljudstvo gospoduje, tam se gole navadno še veče krivice, nego tam, kder gospodarji pameten samodržec. Stranke v ljudovladah si stoji sovražno nasproti, večina neumljeno zatira manjšino i: to jo uči državniška moč, kajti popustljiva večina se more kmalo spremeniti v manjšino; večina pa protežuje in neguje le svoje ljudi in zastopniki večine postopajo vedno po načelu: »Bog je sam sebi najprej brado ustvaril«.

Ogledimo si francosko republiko, kako, so si tam stranke v laseh, in kako z vsakim dnevom tam rastejo protivniki ljudovladi; najmanjša nesreča naj se zgodi republiku, pa je proč ž njo in nastopi zopet rešitelj društva v podobi kralja. In recimo, da se republika tudi dobro drži, kakor v Švici ali v Ameriki, je li se tam uresničujejo ideali ljudovlade? Je li gre tam vse postavnim potem? Kratko nikar ne, nepotizem, kapitalizem in vse človeške slabosti in strasti se tam še veliko bolj širijo, nego v dobri samovladi. Humbog, kakoršen je v Ameriki doma, preseza vse, kar se more tacega videti v Evropi. — In vendar ne gre drugače: vladati morajo človeška društva, ali vladarji samodržci, ali pa mora vladati večina; katera vlada pa je absolutno boljše?

To je velika uganka za filozofe. Napredek je lepa stvar; človeško društvo sploh napreduje v vedah, v umetnostih itd., ali kaj pomaga, ko temu napredu stopa za petami toliko slabega, toliko moralnih boleznih.

Je li je napredek vreden tolikih moralnih žrtv? To je zopet prašanje, v katerega reševanju pride človeštvo na čudna razpota, ki so nekatere privedle celo do utopičnega komunizma in socializma. — In vendar se ne more reči, da je, posebno glede zadnjega, čisto vse zmeta; socializem ima tudi svojo dobro stran, kolikor ima biti neka omejitev prestrogega kapitalizma in zatiranja delalnih stanov. Ali kje je še le potem ideal pravih socialistov?

Vsegamogočni je ustvaril s človekom najpopolnejše zemeljske bitje, ali dal mu je v srce strast, zavist, egoizem, in s tem mu je omejil cilje, da se spolni njegovo povelje: Da boče človek za vse čase moral v potu svojega obraza služiti materi zemlji.

Strast, in egoizem je pa doma v koči in v palači; zavist in nezaupljivost pa prevladuje gotovo v koči in to je naravno, ter nam tudi nekoliko razjasnjuje pravdanje obeh zadnjih lastnosti v nekaterih nesrečnih, tlačanih narodih.

In mi Slovani, sluga narodov? Kedo more nam zameriti, če se mej nami pojavlja pogostoma strast, zavist, nezaupanje — in kakor, sad teh strasti — neednost, razdor?

Poglejmo le malo dol na jug, na Balkan; komaj so se bratje osvobodili jarma, uže so zopet postali žrtve tujih narodov in državnikov, ki jih nočejo videti njim enako mogočnih in srečnih; uže smo videli bratomorno vojno na Balkanu in Bog zna še kake prikazni se bodo javile, dokler močna roka ne poseže vmes za dobro ali pa za nesrečo Slovanstva. Tlačani je vedno nezaupljiv posebno proti svojemu lastnemu bratu, tuja šiba mu bolj imponira.

Kaj tac ga zapazujemo v malem tudi v naših narodnih družtvih.

Naš delavec se nahaja v italijanskih družtvih in nahaja se tudi v našem domačem del. podp. društvu.

V italijanskih družtvih se Slovenec ne sme čut t Slovenca, ali ne le to: Bog začuvar, da bi tam odbor ali predsedništvo javno grajal, izključen bi bil. — Ali tam našim ljudem niti ne pride na misel, da bi kaj tacega storili, oni žde in trpe, kakor da bi ne bili le tuji, ampak celo sužnji in to kakšnih ljudi? Raskoviča, Paganija in enakih v bistvu jako malih k i-čadev. Kakor se zdaj doznava je uradnik Operaje Paganij v družbi še drugih društvo prevaril za blizo fr. 5000 in pri Operaji vse molči! Pri del. podp. društvu pa imajo nekateri naši ljudje vedno dosti govoriti in grajati; oni sumničijo ljudi, ki se za društvo v resnici žrtvujejo in katerih zasluge mora priznati še celo sovraženik našega naroda, in ne le, da po krčmah delajo svoje spletke, oni našli so celo pot v javne liste, kakor se je to zadnjič zgodilo in tam v podobi dobrega sveta blatičjo moža, ki je dal najlepše dokaze o svojej točnosti, natančnosti, poštenosti in požrtvovalnosti. Sumničenje in po neka kem poniževanje tacega moža more narodnim težnjam le škodovati, ne pa koristiti; graja naj bi se ne izrekla, dokler ni temeljitega uzroka, izrečena graja pa naj boče dobrohotna ter naj ne skriva pod sladkimi besedami strupenega žela.

V delaskem društvu je odbor previden in delaven, to je uže večkrat dokazal; ako je imel dosedaj kako težkočo

v notranjem poslovanju, velja to vpisati na rovaš pomanjkanja vesti za izvrševanje sprejetih dolžnosti posameznih, in tudi v tem obziru je odbor še vedno zaježil o pravem času vsako veče škodo in zaradi tega ni prouzročeval nobenih škandalov, kakoršnih bi nekateri domači ljudje želeli. — Skrivaj ni nikoli nobenega nedostatka, vsak ud ki se zanima za društvo, lahko vse ve in vidi, vse se javno godi.

Gledé nalaganja kapitala je bil odbor jako previden, saj je v obče znano, da brani svoj denar v najsigurnejših zavodih in ako ima denarničar določne knjižice v rokah, on vendar ne more teknuti denarja in recimo, da bi tudi bile vkradene knjižice, tat za nje ne dobi niti novčiča, ker hranilnice imajo pismeni in na knjižici naznačen pogoj, da ne smejo denarja izplačati drugače, nego na pisмено naročilo odbora, podpisano po predsedniku, podpredsedniku, tajniku in denarničarju. — Vsakemu udu, ki se briga za društvene zadeve, to je uže davno znano, in vendar se najje roka, ki alarmira ude po listih, češ: »Vaš denar je v nevarnosti!« Čemu je to podobno? Vsakemu denarničarju pa boče moralo društvo poveriti par sto goldinarjev za izplačevanje bolnikov, pa tudi ta denar je pod kontrolo, vsaj mora denarničar vsak mesec položiti natančen račun in pregledovalci večkrat natančno revidirajo račune in denar, katerega ima denarničar v priročnej denarnici.

Zadnji čas se je glede uradnika uvedla dvojna kontrola; društvo zdaj izdaje bolete in tednine se še posebej potrjujejo v knjižicah. R. čune o boletih vodijo sami pregledovalci. Take natančne kontrole nema v Trstu nobeno delasko društvo, in vendar ima odbor za vso to previdnost le grajo. Dobra denarničarja za »Bog plati« je sploh težavno dobiti; kateri človek pa bo hotel biti denarničar, ako bo nad njim vedno visel Damoklejev meč oskrunjenja njegovega imena, posebno, ako uživa, kakor dosedaj denarničar delal. podpor. društva, ki je ob enem tudi denarničar velikega podpornega društva južne železnice, neomejeno zaupanje in poverenje svojih predpostavljanih. — Se li on v nevarnost postavi, da zgubi svoje dobro ime pri njegovih predstojnikih, od katerega zaupanja je odvisna njega eksistenca? Le to damo pomisliti rodoljubom, kateri naj potem sodijo, koliko je koristil oni, ki je hotel učiti gospodarstva odbor del. podp. društva. In verujte, dragi čitatelji, da s tem nismo imali namena, da bi odgovarjali dopisniku, ampak naš namen je le, da podučimo navadno prerano sumneče ude tako važnega društva in da se potegnemo za pošteno stvar o pravem času in na pravem mestu. Sicer pa želimo, da bi vsa naša slov. društva imela tako natančno upravo, kakor ima delal. podpor. društvo v Trstu in da bi ta uprava vedno bila tako vestna, kakor je bila dosedaj. —

Italijani zakrivajo, in oni imajo gotovokaj zakrivati, mi pa grajamo napake, katerih niti ni.

V tem je razložek na veliko naše zlo in da to napako odpravimo, ter blažimo srca našega prostega naroda, to naj boče svrha vsacega izobraž-nega in plemenitejšega rodoljuba. Veliko boljše boče potemt

Sv. Ivan na 18. julija. (Šagre in društvo Sv. Cirila in Metoda). Zdanjo nedeljo je imela biti kakor po navadi pri nas »šagra«, ali hvala Bogu, letos je ni bilo, pa ne samo pri nas, upati je, da je ne boče po vsej okolici. To je res sijajna prepoved; najprej za človeško zdravje, potem pa jako ugodna za naš ml. narod. To mora veseliti vsacega rodoljuba. Pri vsem tem pa je veliko ljudi proti zgoraj omenjeni prepovedi, večji del mladeničev, ki protestujejo in celo do policije hodijo, naj jim da dovoljenje za »šagre«, ali ni milosti in ne uslišanja, prav je, da se ne dovoje, ker so zelo škodljive zdravju in tudi rade bude prepri.

Dragi okoličani! žalostno je, da po takih rečeh žalujete in protestujete. Protestovati bi bilo prav zaradi kresov, katere nam je prepovedal magistrat, ker ti niso škodljivi na noben način, ne pa zaradi te neugodne in škodljive »šagre«, ki povzročuje le prepri, kletvino in surovost.

Zapustimo in pozabimo enkrat za vselej te »šagre« in snujmo si po vseh vaseh okolice požrnične sv. Cirila in Metoda, kakor je uže v Trstu in po vsem Slovanstvu. Toraj na delo, dragi rojaki! Priložnost imamo med nami, velik greh bi bilo, ako se je ne poslužimo, tako društvo je v resnici za »Boga in za n-rode«.

Res čudno je, utegne kdo misliti namesto »šagre« bi bile požrnične sv. Cirila in Metoda, mej kojimi je tolik razloček. Po mojem menjenju ne bi bilo nič čudnega. Moja misel je ta le: Da se te požrnične osnuje povsod s plačilom, to se ve da, k-kor smo čitali v »Edinosti« uže pri ustanovitvi tega hvalevrednega društva. Zraven tega da bi imela vsaka podružnica svoj pevski zbor za cerkveno petje in narodno. To bi zelo koristilo, posebno pa za naš ml. sv. Ivan, kder se tako uničuje cerkveno petje, pa ne samo za sv. Ivan, tudi za večji del okolice. Za podporo tega pevskega zbora bi skrbeli rodoljubi vaščani, kakor so do sedaj podpirali »šagre«. Ta pevski zbor naj bi vsa